

Azərbaycanın müstəqilliyi və suverenliyi: tarixi qələbənin əsasları

Azərbaycan xalqı bu gün əsrlər boyu arzusunu ilə yaşadığı, mübarizə apardığı müstəqil, suveren, qalib dövlətə sahibdir. Rəşadətli Azərbaycan Ordusunun və onun qəhrəman əsgər və zabitarlarının, şəhidlərimizin qanı, canı hesabına xalqımızın milli sərvəti sayılan ərazi bütövlüyümüz, suverenliyimiz tam bərpa olunub. Bütün ölkə ərazisində konstitusiya quruluşumuz bərqərar edilib. Xalqımız böyük qürur və fəxarət hissi ilə bu il müəllifi Ümmümilli Lider Heydər Əliyev olan Milli Konstitusiyamızın qəbul edilməsinin 30-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə Vətən müharibəsində qazanılmış tarixi qələbəmizin 5-ci ildönümünü təntənə ilə qeyd etdi. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 28 dekabr 2024-cü il tarixdə Azərbaycan Respublikasında 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik ili" elan edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.

Tarixi əhəmiyyətə malik olan bu sərəncam Böyük Zəfərimizin regionda və dünya siyasətində yol açdığı yeniliklərin, yeni zamanda, 1995-ci ildə Milli Konstitusiyamızın qəbul edilməsindən ötən dörd əzizdə Azərbaycanın hüquqi dövlət kimi möhkəmlənən mövqeyini təqdimatında əsaslı rol oynadı. Səvindirici haldır ki, bu gün hər birimiz müasir müstəqil Azərbaycanın uğurlarından, regionda və dünyada söz sahibliyindən, sözünün imzası qədər əhəmiyyətli olmasından qürur hissi ilə şəhətət açıraq. Ölkəmizin hazırkı vəziyyətini müstəqilliyimizin bərpasını ki illəri ilə müqayisə etdikdə qazandığımız uğurlara görə kimbə borclu olduğumuzu bir daha aydın şəkildə dərk edirik, bunu gənc nəsle çatdırmağı qarşımızda məqsəd qoyur və bir ölkə vətəndaşı olaraq özümüzə borc bilirik. Xatırladaq ki, müstəqilliyi bərpa etmiş Azərbaycanın yeni mərhələdə qarşısında duran tarixi vəzifələrinin öhdəsindən o dövrdəki hakimiyyət gələ bilmədi, ölkəmiz böyük çətinliklərə, faciələrə üz-üzə qaldı, cəmiyyət həyatının bütün sahələrində kəskin böhran, anarxiya baş alıb gətirdi. Torpaqlarımız "Böyük Ermənistan" xülyası ilə yaşayan bədnam qonşularımız tərəfindən işğal edildi, xalqımızın milli mənfiyyəti sarsıdıcı zərbələr endirildi. Müstəqilliyin illərində həlli çətin görünən problemlərlə üz-üzə qaldıq. Azərbaycan Şərqdə ki demokratik dövlət olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin adətini yaşamaq həddinə gəlib çıxdı. Belə bir çətin dövrdə xalqın təklifi tələbi və çağırışı ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdan Ulu Öndər Heydər Əliyev müstəqilliyimizin qorunub saxlanması və inkişafı üçün taleyüklü problemləri müdrikcasına həll etdi, ölkəmiz öz inkişaf yolunu tutdu. Beləliklə, Azərbaycan xalqı 1991-ci il oktyabrın 18-də əldə etdiyi dövlət müstəqilliyini məhz Ümmümilli Lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə möhkəmləndirdi. 1995-ci il noyabrın 12-də isə müstəqil Azərbaycanın illi Konstitusiyası qəbul edildi. Qəbul olunan Konstitusiya ölkəmizdə genişmiqyaslı qanunvericilik və hüquqi islahatların əsası təşkil etdi. Bu Konstitusiya dövlətimizin müstəqilliyinin, suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunması, hüquqi, dünyəvi dövlət quruluşu, vətəndaşlarımızın rifahının yüksəlməsi, dünya ölkələri ilə dostluq və əmin-amanlıq şəraitində əməkdaşlığın təmin edilməsi kimi ali niyyətlərin həyata keçirilməsi üçün müdum qanunvericilik bazası rolunu oynadı. İnsan hüquqları və azadlıqlarının qorunması, yeni müdafiə mexanizmlərinin müəyyənlaşdırılması dövlət siyasətinin əsası təşkil etdi. Milli Konstitusiyamızda əksini tapan müdafiə alarların böyük əksəriyyəti də insan hüquqlarının qorunmasına həsr edilmiş. Konstitusiyamızın qəbulundan ötən dörd əzizdə bu ali sənədə 3 dəfə - 2002, 2009 və 2016-cı illərdə əlavə və dəyişikliklərin edilməsi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 18 iyun tarixinin

ölkəmizdə "İnsan Hüquqları Günü" kimi təsis olunması insan hüquqlarının qorunmasının prioritetliyini təsdiqləyir. 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik ili" elan edilməsi də ölkəmizdə bu sahədə atılan növbəti addımların davamıdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmiz tarixi Zəfərə imza atıb, ərazi bütövlüyümüz və suverenliyimiz bərpa olunub. Azərbaycan Konstitusiyasının hüquqi qüvvəsi işğaldan azad olunan bütün ərazilərdə bərqərar olub. Dövlət Bayrağımız əzəli torpaqlarımızda əzəmətlə dalğalanmaqdadır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur dirçəldirilib, keçmiş məcburi köçkünlərin doğma ata-babaları daimi məskunlaşması təmin olunur.

19 sentyabr 2024-cü il tarixində Prezident İlham Əliyev "Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Günü"nün təsis edilməsi haqqında" Sərəncam imzalamaqla hər il sentyabrın 20-si Dövlət Suverenliyi Günü kimi qeyd ediləcəkdir. Bu addımla Azərbaycanın müasir tarixində daha bir şəfəli günün qeyd olunmasına səbəb olmuşdur. Suverenlik dövlətin daxili və xarici işlərdə müstəqilliyini tam səlahiyyətə malik olmasını təmin edən fundamental prinsipdir. Azərbaycan xalqının tarixi mübarizəsi nəticəsində suverenlik bərpa olunaraq müstəqil dövlət qurulmuşdur. Azərbaycan öz müstəqilliyini elan etdikdən sonra Konstitusiya bu suverenliyi möhkəmləndirmiş və hüquqi əsaslar yaratmışdır. 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik ili" elan olunması Azərbaycan dövlətçiliyinin əsaslarını daha dərinləndirərək təsdiqləyir. Suverenlik hər bir dövlət üçün əhəmiyyətli bir addımdır. Bu il ərzində dövlət suverenliyinin qorunması və inkişaf strategiyasının hazırlanması, Azərbaycan dövlətçiliyinin və müstəqilliyinin əhəmiyyətini vurğulayan maarifləndirə tədbirləri təşkil edilmişdir. Bu il təkcə tarixi hadisələrin qeyd olunması üçün deyil, yeni zamanda, Azərbaycanın hüquqi və dövlətçilik inkişafının daha da gücləndirilməsi üçün bir imkan idi. Konstitusiya hər bir dövlət üçün əhəmiyyətli bir addımdır. Bu il ərzində dövlət hüquqi strukturunda normativ nüvəni təşkil edir. Azərbaycanın dövlət quruluşu prosesində Konstitusiya yalnız hüquqi sənəd deyil, həm də siyasi legitimliyi, hüquqi sabitliyi və milli suverenliyi əsas sütunu kimi çıxış edir. "Konstitusiya və Suverenlik ili" gərçində bu sənədin hüquqi, siyasi və sosial aspektlərini yenidən dəyərləndirməsi, konstitusional düşüncənin dərinləşməsi baxımından mühüm imkanlar yaratmışdır. Bu baxımdan, Konstitusiyamızın elmi tədqiq və təbiiqinin təkmilləşdirilməsi hüquqi dövlətin davamlı inkişafına xidmət edən əsas şərtlərdən biri kimi çıxış edir. 2025-ci ilin Azərbaycanında "Konstitusiya və Suverenlik ili" elan edilməsi ölkənin hüquqi əsaslarını, milli dövlətçiliyini və vətəndaş cəmiyyətinin möhkəmləndirilməsində mühüm mərhələ oldu. Bu il Konstitusiyamızın dövlət idarəçiliyindəki rolunun

daha dərinlən təhlil olunması və ictimai şüurda onun yerinin möhkəmləndirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Azərbaycan dövlətinin insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində gördüyü işlər, həyata keçirdiyi tədbirlər nəinki ölkədəki səviyyədə, eyni zamanda, regional və global miqyasda mühüm əhəmiyyət kəsb etmək üçün fundamental xarakterli işlərdir. Şərqdə ilk dəfə olaraq ölüm cəzasının məhz ölkəmizdə ləğv edilməsi gənc dövlətimizin humanist məhəyyətinin bariz təəcəssümü kimi dəyərləndirilir. Hələ 1993-cü ildən Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən ikrasına moratorium qoyulmuş bu məsələyə cəza növü 1998-ci ildə tamamilə ləğv edilib və bu addım həm ölkə ictimaiyyəti, həm də beynəlxalq birlik tərəfindən rəğbətlə qarşılanıb. Həmçinin, Ümmümilli Lider Heydər Əliyevin apardığı humanist siyasət nəticəsində əvvəl unudulmuş əfv və amnistiya təsisatları 1995-ci ildən bərpa olunub.

1995-2003-cü illərdə Ümmümilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən 32 əfv fərmanı imzalanıb. Bir qayda olaraq əlamətdar günlərə bağlı imzalanan əfv fərmanları məhkumlarla və onların yaxınlarında böyük sevinc hissi doğurub. Ulu Öndər Heydər Əliyev, eyni zamanda, Azərbaycanda amnistiya aktlarının qəbulunu da mütərəqqi ənənəyə çevirdi. 1995-ci ildən etibarən qəbul edilən 12 amnistiya aktı 130 mindən artıq nəfərə şamil edildi. Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə qəbul edilən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası müasir dövlətçiliyimizin hüquqi təməlini formalaşdırıb. Bu möhkəm təməl üzərində qurulmuş dövlət siyasəti bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla və qətiyyətlə davam etdirilir. Dövlət başçısının siyasi fəaliyyətinin mərkəzində insan amili, vətəndaş rifahı, sosial ədalət və mərhəmət prinsipləri dayanır. Məhz bu humanist yanaşmanın nəticəsində ki, ölkəmizdə cinayət-hüquq siyasətinin formalaşdırılmasında da humanizm əsas prinsip kimi qəbul edilib. Prezident İlham Əliyev tərəfindən 2003-2025-ci illər ərzində 39 əfv sərəncamı imzalanıb, həmin dövrdə 5 amnistiya aktı qəbul edilib.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin mərhəmət, insanpərvərlik məfkurəsindən çıxış etmək, humanizm ideyalarının həyata keçirilmə Heydər Əliyev Fondunun da başlıca məramlarından biridir. 2007-ci ildə Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Məhriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə parlamentin qəbul etdiyi "Azərbaycan xalqının Ümmümilli Lideri" Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş amnistiya haqqında" qərar da Ulu Öndərin əsasını qoyduğu humanizmə ənənələrinin davamının əyani təəcəssümü idi. Dahi Liderin ənadan ölümünün 84. illiyi münasibətilə qəbul edilən amnistiya qərarı ilə 9 mindən artıq məhkum bağışlanıldı.

Ümmümillikdə 71 əfv fərmanı və sərəncamla 10162 məhkum əfv edilib. Prezident İlham Əliyev tərəfindən imzalanmış sərəncamlar isə 7080 nəfərə şamil olunub. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü əsasında 2021-ci ildə 8 Noyabr - Zəfər Günü münasibətilə elan olunan amnistiya aktı 17 mindən artıq nəfərə şamil edildi.

Suverenliyimizin bərpasının, Konstitusiyamızın ali hüquqi qüvvəsinin ölkəmizin bütün ərazilərində bərqərar olunmasını xalqımızın ən böyük tarixi qələbəsi olduğunu nəzərə alaraq, humanizm və mərhəmət ənənələrinə sadıq qalaraq, cəzadan azad etmənin təbii əhəmiyyətinə inanaraq, cəzadan azad olunacaq şəxslərin qanunlara dönmədən əməl edəcəklərinə və dövlətimizin inkişafına öz töhfələrini verəcəklərinə ümid edərək, Prezident İlham Əliyev 15 dekabr 2025-ci ildə növbəti amnistiya elan edilməsi təşəbbüsünü irəli sürdü.

Suverenliyimizin bərpası milli həmrəyliyi, dövlətçilik ideologiyamızı daha da möhkəmləndirdiyini, xalq-dövlət birliyinin sarsılmazlığını bütün dünyaya nümayiş etdirdiyini və gələcək nəsillər üçün əbədi örnek olduğunu fəxrli bəyan edərək, humanizm və mərhəmət ənənələrinə sadıq qalaraq, cinayətlərin xarakterini və ictimai təhlükəlik dərəcəsini nəzərə alaraq, cəzadan azad etmənin təbii əhəmiyyətinə inanaraq, cəzadan azad olunacaq şəxslərin qanunlara dönmədən əməl edəcəklərinə və dövlətimizin inkişafına öz töhfələrini verəcəklərinə ümid edərək, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi suverenliyimizin və ərazi bütövlüyümüzün bərpasının məmari olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən irəli sürülmüş təşəbbüsü dəstəkləyərək və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin 1 hissəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, 19 dekabr 2025-ci il tarixində "Konstitusiya və Suverenlik ili" münasibətilə amnistiyamızın elan edilməsinə qərar alıb. Hazırda respublikamızda amnistiya qərarının icrasına başlanılıb.

Ümidvarkı ki, hər bir vətəndaşımızın ürəklə, cəriyyəniçilik iştirakının vacib olduğu bu prosedə, ölkəmizin daha da güclənməsində amnistiya aktından qələbəmizin məmarnın humanist addımından bəhrələnmə və yenidən əzadlığa qovuşan insanlar da fəal iştirak etməyə çalışacaqlar.

Konstitusiya və suverenlik Azərbaycan dövlətinin dayaqlarıdır və bu dəyərlərin qorunması ölkənin gələcək iqtisadiyyatı üçün mühüm rol oynayır. Hər bir vətəndaş konstitusiyamızı öyrənməli, onun prinsiplərini hörmət etməli və dövlətin suverenliyini qorumaq üçün çalışmalıdır. Əminliklə deyə bilərik ki, "Konstitusiya və Suverenlik ili" bu dəyərlərin daha da möhkəmlənməsinə və gələcək nəsillərə ötürülməsinə mühüm töhfə verdir.